

- Vit hava tilvitað uppalit børnini til at klára seg sjálv. Ofta hava konufólk lyndi til at taka yvir skyldurnar hjá børnunum. Hava tey gjørt eithvørt, sum er skeiðt ella óheppið, hava foreldrin reitt trupulleikarnar fyri tey, men tá havi eg valt at lata børnini sjálv greiða síni mál. Tað búnað tey og mennir tey at standa á egnum beinum. Men tá havi eg við hvørt fingið at vita, at eg eri nakað hørð, sigur Maria á Dul. Mynd: Álvur Haraldsen

útbúgving er altavgerandi fyri, hvussu ein klárar seg í samfelagnum og hvørjir møguleikar standa einum í boði, sigur Maria á Dul. - Mitt grunðsjónarmið sigur, at um kvinnur og menn hava sama færlæika og útbúgving, hava tey javnbjóðis møguleikar at gera seg galdandi í samfelagnum. Hinvegin hevur tað víst seg í roynd og veru, at menn velja menn í stovr, og grundin til tað nýtist ikki at vera tilvitað. Teir gera tað av vana, men tað er sjálvandi ikki nóg gott. Kjakið, sum hevur verið frammi um javnstøðulógina og annað í tí sambandi, hevur gagnað, tí tað hevur givið eina litla hugburðsbroyting. Í fyrstuni tá ið tað kom fram, at kvinnur eisini skulu veljast í nevndir og ráð, hoyrdu vit javnan, at tað eru ongar kvinnur, sum vilja. Nú eru vit komin eitt stig longri, har vit siga, at tað eru kvinnur, sum vilja. Tað ræður bara um at peika tær út. Tað er lættari at fáa eyga á mannfólk at velja í nevndir og ráð, tí teir eru meiri sjónligir í samfelagsmyndini. Í grundini skuldi tað ikki verið neyðugt at leita eftir konufólki, men eftir mínum tykki er tað rætt, so leingi tað er neyðugt.

- Tá ið leiðarar seta fólk í stovr haldi eg, at teir eiga at hyggja eftir, hvussu bytið er á arbeiðsplássinum. Er yvirvág av eina kyninum eigur hitt at koma uppá tal. Sjálvandi skulu teir eisini hyggja at, hvussu viðkomandi eru skikkað. Vitanin um at hava bæði kynini eins væl umboðað á arbeiðsplássinum og í nevndum er ikki nóg væl útbreidd. Tí skulu konufólk stríðast meiri fyri at koma fram, men tær hava verri við at bjóða seg fram enn mannfólk, sum duga betri at tosa fyri seg sjálv. Konufólk krevja av sær sjálvum, at tey eru fullkomin, áðrenn tey bjóða seg fram.

hefur tí tikið lut í teirra gerandisdegi. At hann er sín-egni arbeiðsgevari hevur avgjort verið ein fyrimunur, tí so hevur hann kunnað heintað bornini av stovni og annars verið saman við teimum, tá ið eg ikki havi kunnað. - Tá ið tað ræður um húsligar skyldur eigi eg framvegis stórta takid, tað er mín lutir at halda húsið reint, men børnini eru upp-vand við at klára seg sjálv. Tað hava vit gjørt tilvitað. Ofta hava konufólk lyndi til at taka yvir skyldurnar hjá børnunum. Hava tey gjørt eithvørt, sum er skeiðt ella óheppið, hava foreldrin reitt trupulleikarnar fyri børnini, men tá havi eg valt at lata børnini sjálv greiða síni mál. Tað búnað tey og mennir tey at standa á egnum beinum. Men tá havi eg við hvørt fingið at vita, at eg eri nakað hørð, sigur Maria á Dul.

Somu møguleikar
Útbúgvingina sum sjúkrasystir var Maria á Dul liðug við sum 22 ára gomul. Óll trí børnini hjá henni eru í holt við eina útbúgving, tað yngsta gongur á studentaskúla. Og

felagnum. Óll Norðurlondini arbeiða við ymiskum verkætlanum innan hetta samtakið og Maria á Dul hevur ábyrgdina av føroyska partinum.

- Endamálið við verkætlanini er at spreidda vitan og broyta hugburð soleiðis, at ein og hvør í sínum dagliga yrki altíð hugsar út frá javnstøðusjónarhorninum. Tað krevur, at ovasta leiðslan á øllum stovnum og arbeiðsplássum altíð hevur hetta í huga. Í Føroyum hava vit valt at arbeiða við dagstovnum, starvsfólkunum á stovnum og útbúgvingarlærstovnum hjá hesum. Vit hyggja at, hvussu kynsbýtið er á stovnunum, hvussu hugburðirnir eru hjá leiðaranum, starvsfólkunum og brúkarunum um, hvussu kynsbýtið eigur at vera. Finna vit eitt nú út av, at veruleikin er ein meðan hugburðurin er ein annar, kunnu vit spjadda vitanina út um hesi viðurskifti.

- Javnstøðulógin sigur, at hugt eigur at vera eftir kynsbýtinum á arbeiðsplássinum, og eg trúgvi ikki, at úrslitið av hesi verkætlanini verður, at vit fara at krevja kynsbýtið ásett við lóg. Heldur eiga vit at mæla til og eggja arbeiðsgevarar til at hugsa um javnstøðuhugsjónina, tá ið teir seta fólk í starv, sigur Maria á Dul.

Mørkini skulu vera greið

Í og við, at fleiri kvinnur eru stjórnarar og leiðarar í dag í mun til fyri heilt fáum árum síðani, er hugburðurin móttvegis hesum kvinnum ikki so nógv merktur av forðómum sum fyrr, heldur Maria á Dul.

- Fordómar eru framvegis móttvegis kvinnum, sum taka við leiðsluábyrgd, men eg trúgvi, at tað ikki so útbreitt longur. Kvinnur verða góðtiknar í dag og fólk hava vant seg við, at konufólk hava góðar útbúgvingar. Sjálv havi eg ikki mótt forðómum.

- Ein og hvør, sum tekur við einum leiðarastarvi, má arbeiða við at seta seg í virðing hjá arbeiðsfólkunum. Uttan mun til, um ein er kvinna ella maður. At vera leiðari krevst, at viðkomandi veit, hvat tað vil siga at vera leiðari, hvussu ein fer við starvsfólki og hvar mørkini eru. Tað ber til at arbeiða fram ímóti, at øll eru ein eind og at avgerðirnar verða tiknar í felag, men tað er neyðugt, at leiðari sigur: hertil og ikki longur. Tí ber ikki til at siga, at vit øll kunnu vera vinfólk. Tað rætta er eitt natúrligt medarbeiðara/leiðara-samband.

Um tað er neyðugt fyri kvinnur at vera virknar á arbeiðsmarknaðinum fyri at styrkja um sjálvsálitið, sigur Maria á Dul.

- Tað nýtist ikki at vera. Eg havi stóra virðing fyri fólki, sum ikki eru virkin á arbeiðsmarknaðinum. Sjálvsagt hevur virðingin ein fæst sum leiðari ávirkan á eins sjálvsálitið, men ein kann eisini vera

leiðari og ikki verða virdur. Tað, sum eg umboði í dag, verður virt hægri enn tað sum eg umboðaði í mínum undanfarna starvi. Síðstu árin sum fyrstjóðukvinna mátti eg upp í saman stiga fram og grundgeva fyri, hvussu týðningarmikil sjúkraróktin er, men hóast tað so var tað spart og skorið inn á bein. Tískil var tað ikki virt í sama mun, tá ið eg hugsi um tað, eg umboði í dag og skal grundgeva fyri og tosa vegna.

Um hon sum stjóri roynir at káva út yvir ella at draga fram kvinnuligu eyðkennini, sigur Maria á Dul.

- Eg billi mær inn, at eg eri vakin fyri, hvussu ymiskt, ið sett verður í gongd virkar á fólk. Hetta er partvist innlært, tí tað kemur av fagligu bakgrundini og havi ognad mær. Sum heild duga kvinnur betri enn menn at fara í holt við at loysa trupulleikar, áðrenn teir gerast ov stórir. Sjálv dámar mær betri at fara inn í uppperðir, áðrenn vandi er fyri, at vit missa tamarhaldið hóast tað kostar. Hetta er ikki nakað ein dugir beinanvegin, tað búnað so við og við. Í byrjanini er tað trupult, men tað skal ongantíð verða so lætt, at tú gerst líkasæl. Tá gloymir ein menniskjuni, ið eru partur av málinum.

Kjakið er neyðugt

Maria á Dul hevur ongantíð verið virkin í kvinnurósluni og heldur, at tíðin er farin frá henni og tí hon stendur fyri.

- Kvinnuróslan hevði sína missjón og sín leiklut tá, hon var í hæddini, men í dag eiga vit at hugsa óðrvisi og ikki at byta kynini í tveir bólk. Hvussu leikluturin hjá kvinnuni í eina familju er og hevur verið velst um, í hvørjum umhvøvi ein er í. Gjøgnum tíðina hevur kvinnan í Føroyum havt uppalingina av børnunum um hendi, tað hevur verið hon sum hevur umsitid pengarnar, men hon var bundin av inntøkuni hjá manninum. Og tá ið maðurin var heima tók hann yvir, tá ið tað snúði seg um pengarnar.

- Tað er brúk fyri javnstøðulógini so leingi vit ikki hava javnstøðu. Onnur lond hava umframt javnstøðulóg ymsar sáttmálar at arbeiða út frá, sum tryggja javnstøðu. Lógin eigur at vera har altíð, men sum frá liður verður hon so inngróvin í okkum, at vit fara ikki at hugsa um hana, tí tað verður natúrligt at arbeiða út frá andanum í henni. At landsstýrið framvegis brýtir javnstøðulógina, sum tað sjálvt hevur tikið stig til at seta í gildi er ótrúligt og tað sigur ikki so lítið um, hvussu virðingin er fyri henni. Tí eri eg sannførd um, at tað skal stórri upplýsing til. Vit kunnu í øllum hesum kortini fegnast um, at javnstøðuhugsjónin er natúrligari hjá ættarliðnum, sum kemur fram at dag enn vit hava sæð áður, sigur Maria á Dul.

Prát við kvinnur í leiðandi störvum

Hetta er fimta samrøðan í greinarøð, har vit tosa við kvinnur í leiðandi störvum um javnstøðu, um hvussu ein sameinar arbeiði og familjulív, karrierumøguleikar og forðomar ímóti kvinnum á arbeiðsmarknaðinum. Næsta samrøðan verður í blaðnum komandi leygardag við Gunn Joensen, bygðaraðsforkvinnu í Vestmanna kommunu.